

Видић С. Јасмина (1964 -)
Библиотека „Бранко Радичевић“
у Лебану
jacatosic@gmail.com

Стручни рад
УДК 027.022:021.4(497.11)

https://doi.org/10.18485/nbks_sb.2021.33.38.11

ПРОЈЕКТНО ПЛАНИРАЊЕ БИБЛИОТЕКЕ „БРАНКО РАДИЧЕВИЋ“ У ЛЕБАНУ РАДИ УНАПРЕЂЕЊА БИБЛИОТЕЧКО – ИНФОРМАЦИОНЕ ДЕЛАТНОСТИ И УСЛОВА РАДА

Сажетак: У овом раду представљено је унапређење библиотечко-информационе делатности кроз пројектно планирање и реализацију пројеката у периоду од 2011. до 2024. године. У циљу побољшања услова рада и стручног усавршавања библиотечко-информационих радника, Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану покренула је низ пројеката који су финансијски подржани од стране Министарства културе, општине Лебане и Делегације Европске уније у Србији. Пројекти су допринели осавремењивању рада Библиотеке увођењем електронског библиотечко-информационог система са узајамном каталогизацијом COBISS, а тиме и прикључењу узајамној библиографско-каталошкој бази COBIB. Захваљујући пројектном планирању и финансирању, Библиотека је приступила процесу дигитализације библиотечко-информационе грађе из Завичајног фонда. Имплементацијом пројеката побољшани су просторни услови за рад библиотечко-информационих стручних радника, омогућен је функционалнији рад Дечјег одељења и Одељења за одрасле и побољшани услови за реализацију културних догађаја у циљу промовисања писане речи и културе читања. Инфраструктурни пројекти имали су за циљ заштиту библиотечко-информационе грађе од штетних спољашњих утицаја.

Кључне речи: пројекат, библиотека, дигитализација, завичајна грађа, библиотекари, култура.

Увод

Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану је јавна библиотека општине Лебане. Основана је као самостална радна организација 1961. године под називом „Јавна матична библиотека“.¹ Од 27. фебруара 1998. године регистрована је као Библиотека „Бранко Радичевић“.² Своју основну библиотечко-информациону делатност обавља кроз рад Одељења за одрасле и Дечијег одељења. Поседује завичајни фонд, фонд серијских публикација и референсну збирку.

Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану суочила се са проблемима које је морала плански да решава. Изазови пред којима се Библиотека нашла били су увођење електронског каталога и дигитализације библиотечко-информационе грађе, решавање проблема оштећења крова изнад Одељења за одрасле са читаоницом, недостатак простора за потребе рада Дечијег одељења, недовољно полица за смештај фонда Библиотеке на свим одељењима, потреба за већим простором Одељења за одрасле. Процес пројектног планирања решавања проблема Библиотека је отпочела 2011. године и наставила до 2024. године.

Реализацију пројеката финансијски су подржали Министарство културе Републике Србије, Општина Лебане и Канцеларија делегације Европске уније у Србији. Многим пројектима који су подржани од стране Министарства културе финансијску подршку дала је и Општина Лебане. Подршку у решавању инфраструктурних проблема Библиотеке и набавку техничке опреме, Општина Лебане је, у складу са финансијским планом, и самостално финансирала.

Пројекти су реализовани уз стручну помоћ и препоруку матичне службе Народне библиотеке „Радоје Домановић“ из Лесковца. Поред инфраструктурних проблема, Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану решавала је и проблеме заштите библиотечко-информационе грађе и извора, радила на промовисању завичајних стваралаца из разних области науке и уметности, покретала рад секција на Дечјем одељењу, реализовала пројекте који негују кул-

¹ Izvod iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Nišu. Delovodni broj 01-528/28 od 4.02.1961. godine.

² Извод из судског регистра Привредног суда у Лесковцу. Деловодни број 01 број 630-1.

туру читања, прикупљала, чувала и промовисала културно-историјско, материјално и нематеријално добро Лебана и околине, али и упознала кориснике Библиотеке са вредностима на којима почива Европска унија.

Развој библиотечко-информационе делатности поставио је нове захтеве пред Библиотеком у Лебану. У складу са ИФЛА смерницама за развој јавних библиотека, Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану приступила је решавању проблема путем подношења конкурсне документације и реализације пројеката. Суочавајући се са низом проблема, Библиотека је предност дала решавању недостатка простора на Дечијем одељењу, као и недовољног броја полица за смештај библиотечко-информационе грађе и извора на Дечијем одељењу, Одељењу за одрасле, али и смештај Завичајног фонда и серијских публикација. Како Библиотека у политици пословања негује принцип слободног приступа библиотечко-информационој грађи и изворима, недостатак простора и полица за смештај фонда знатно је умањео ову функцију Библиотеке. Реализацијом више пројеката у периоду од 2011. до 2024. године овај проблем је решаван. Пројекат *Суфинансирање опремања Дечијег одељења Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану* омогућио је постављање полица у дужини од 72m корисне површине за смештај укупног фонда Дечијег одељења који је 2011. године бројио 7949 књига. Библиотека је 2012. године, реализацијом пројекта *Вечери завичајних стваралаца*, приновила стаклену изложбену полицу за смештај референсне грађе. На стакленој полици, дужине 6m, смештено је 150 библиотечких јединица. Пројекат *Полица за простор Читаонице* омогућио је куповину двостране металне полице у дужини од 108m на којој је смештено око 6000 публикација. У 2024. години, поред пројекта *Полица за простор Читаонице*, Библиотека је реализовала још један пројекат, *Адаптација у виду Проширења читаонице библиотеке*, са којим је додатно повећала простор за смештај библиотечке грађе у дужини од 87,3m корисне површине. На овим полицама смештено је око 2600 публикација.

Са развојем информационе технологије, Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану суочила се са још једним изазовом, а то је усклађивање библиотечко-информационог пословања у складу са напретком ИТ технологије. Библиотека је своју основну библиотечку функцију морала да осавремени уносом библиотечко-информационе грађе и извора у јединствени електронски каталог COBISS

за шта је било неопходно опремити Библиотеку рачунарима, а библиотечке раднике образовати на стручним скуповима. Захваљујући пројекту *Електронска читаоница и COBISS* који је реализован током 2012. године, Библиотека се прикључила COBIB-у.³

Убрзани развој ИТ сектора, захтева од библиотека трансформацију и прикључење у интегрисани дигитални свет. Библиотеке и библиотекарски покрећу стварање иновативних библиотечких сервиса. Како је дигитализација представљала све већи изазов за библиотечко-информационе раднике у Лебану, тако је и осавремењивање рада Библиотеке захтевало набавку адекватне опреме и стручно оспособљавање радника за рад на дигитализацији библиотечко-информационе грађе и извора пре свега из Завичајног фонда. Кроз реализацију пројекта *Дигитализација и презентација завичајне грађе Библиотеке у Лебану* (2018) и *Завичајна збирка – Дигитализација* (2024), Библиотека је отпочела процес дигитализације, а тиме и очување грађе у дигиталном формату.

Дуги низ година Библиотека се суочавала са инфраструктурним проблемима, пре свега са дотрајалошћу крова који је представљао опасност од оштећења библиотечко-информационе грађе. Неадекватан кров могао је имати за последицу и оштећење електроинсталација и могућност угрожавања библиотечко-информационе грађе и извора већих размера. Захваљујући пројекту „Градови у фокусу“ за 2023. годину, Библиотека је извршила санацију крова изнад простора Одељења за одрасле и читаонице и тиме трајно решила проблем крова.

Пројекти Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану који су реализовани у периоду од 2011. до 2024. године

1. Суфинансирање опремања Дечијег одељења Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану

Суфинансирање опремања Дечијег одељења Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану био је први пројекат са којим је Библиотека у

³ Узајамно библиографско-каталожка база.
<https://plus.cobiss.net/cobiss/sr/sr/colib/>.

Лебану отпочела пројектно планирање.⁴ Пројекат је имао за циљ адаптацију, проширење и опремање Дечијег одељења. Реализација пројекта одвијала се током 2011. године у оквиру конкурса Министарства културе, информисања и информационог друштва Републике Србије намењеног финансирању и суфинансирању пројеката из области библиотечко-информационе делатности.

Дечије одељење Библиотеке пословало је у склопу Одељења за одрасле, било је концентрисано у једном његовом делу, без читаонице и простора за реализацију образовних и културних садржаја намењених деци. Књижни фонд је био нестандартно смештен. Недостатак простора и полица за смештај библиотечке грађе ометао је рад стручних радника на Дечијем одељењу, а деци отежавао приступ фонду. Дечије одељење је било на спрату Библиотеке, што је додатно представљало проблем за децу нижег узраста.

Пројектом је планирана адаптација неискоришћеног магацинског простора у приземљу Библиотеке за потребе Дечијег одељења, а уједно и формирање депоа кога Библиотека није поседовала. Нови, функционални простор који је прилагођен потребама корисника најмлађег узраста, био је довољно простран за смештај библиотечке грађе. Дефинисан је и простор за читаоничка места намењен најмлађим корисницима Библиотеке. Дечије одељење опремљено је новим полицама, радним столовима и столицама за читаоницу, као и пултом за рад библиотекара на позајмици грађе. На Дечијем одељењу покренут је рад дечије драмске и литерарне секције, радионице и културни програм у циљу промовисања културе читања код деце.

Слика 1.
Дечије одељење
након адаптације (2011)

⁴ Министарство културе, информисања и информационог друштва, *Решење о преносу средстава*, бр. 630-02-27/2011-03 (Београд, 2011).

Имplementација пројекта допринела је развоју културних активности на Дечијем одељењу, већој посећености деце Библиотеци, не само школског узраста, већ и предшколаца, али и млађе популације. Промоције дечијих писаца намењене предшкoлцима и ученицима основних школа из Лебана, организовање литерарно-ликовних радионица и позоришних представа драмске секције Библиотеке, мотивисале су децу да чешће посећују Библиотеку. Културне активности које су организоване на Дечијем одељењу утицале су на повећање броја најмлађих корисника Библиотеке за 10%. Библиотека је 2011. године имала 409 корисника на Дечијем одељењу, а већ наредне године 452 корисника.

2. Електронска читаоница и COBISS

Електронска читаоница и COBISS је пројекат од изузетног значаја за Библиотеку „Бранко Радичевић“ у Лебану. Прелазак на електронско пословање Библиотеке представљао је изузетан напредак у развоју библиотечко-информационог система. Значај пројекта препознало је и Министарство културе, информисања и информационог друштва Републике Србије, тако да је Библиотека 2012. године, на конкурс за финансирање и суфинансирање пројеката из области библиотечко-информационе делатности, добила неопходна финансијска средства за остваривање циља који је пројектом предвидела.⁵

Пројекат *Електронска читаоница и COBISS* реализован је у две етапе. Први сегмент пројекта састојао се из набавке ИТ опреме и увођење интернета за потребе електронске читаонице и рада стручних радника Библиотеке. Након инсталирања опреме, библиотечки радници образовани су у Народној библиотеци Србије за рад на платформи COBISS. Са привилегијама за преузимање библиографских записа из COBIВ-а и лиценцама за каталогизацију библиотечко-информационе грађе и извора, Библиотека је стекла све услове за унос фонда у COBISS базу, односно прикључење узајамној библиографско-каталошкој бази COBIВ. Свим заинтересованим корисницима омогућен је приступ електронској локалној бази библиотечко-информационе грађе Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану.

⁵ Министарство културе, информисања и информационог друштва, УГОВОР о суфинансирању пројекта „Електронска читаоница и COBISS“, број 451-04-2956/2011-02 (Београд, 2012).

Нови начин пословања Библиотеке створио је услове за увођење електронске позајмице што је представљало још један корак ка осавремењивању библиотечког рада са корисницима. Целокупан библиотечки фонд налази се у електронском каталогу и доступан је свима који траже грађу или податке о грађи. Библиотечко-информациона грађа и извори Библиотеке претраживи су путем COBISS плус портала и мобилне апликације mCOBISS које омогућују приступ информацијама о грађи у библиотекама. Целокупан библиотечки фонд, који броји 41893 библиографске јединице, обрађен је у електронском каталогу. Библиотека „Бранко Радичевић“ осавременила је пословање увођењем електронске позајмице. Корисници једним кликом на својим рачунарима, у сваком тренутку, имају увид у библиотечки фонд, информацију да ли се жељена публикација налази у фонду, да ли је доступна за позајмицу, могућност резервације, информисање о истеку рока позајмице, продужење рока позајмице, обавештење о истеку чланства. Библиотекарима је олакшан рад на позајмици књига, а корисницима приступ библиотечко-информационој грађи.

3. Вечери завичајних стваралаца

Библиотека у Лебану, поред своје основне библиотечке делатности, представља и центар културе у коме се негује писана реч, читање, као и очување материјалног и нематеријалног културног наслеђа. У циљу очувања наведених вредности, Библиотека је оформила пројектни тим који је плански поставио постулате на којима ће почивати очување стваралаштва знаменитих завичајних личности.

Пројекат *Вечери завичајних стваралаца* реализован је током 2012. године.⁶ Библиотека је аплицирала на расписани конкурс за финансирање и суфинансирање пројеката из области библиотечко-информационе делатности код Министарства културе, информисања и информационог друштва Републике Србије. Министарство је определило средства за имплементацију пројекта, а резултати су били видљиви већ у првој фази пројекта.

⁶ Министарство културе, информисања и информационог друштва, *УГОВОР о суфинансирању пројекта „Вечери завичајних стваралаца“*, број 451-04-36/2012-02 (Београд, 2012).

Реализацијом пројекта Библиотека је приновила изложбену полицу за смештај референсне грађе у дужини од 6m корисне површине и аудиовизуелну опрему (видео бим, пројектор, камеру, дигитални фотоапарат, мултифункционални апарат (скенер/факс/копир), озвучење са микрофонима) са циљем да реализује културни програм предвиђен пројектом. Поред набавке техничке опреме, у другој фази пројекта приступило се организовању пет тематски разноврсних вечери које су имале за циљ да промовишу завичајне писце попут дечијег писца Љиљане Крстић, уметника Братислава Бате Анђелковића, посебног талента за осликавање минијатура и предмета од различитог материјала (камен, дрво, опанак, стари предмети, кофер, штап од дрвета, зрно шибице)⁷. Библиотека је представила и научне раднике попут професора емеритуса Тихомира Петровића (професора књижевности на Педагошком факултету у Сомбору), проф. др Стевана Ђорђевића (професора Правног факултета у Београду, у пензији)⁸, проф. др Момчила Павловића (историчара и редовног професора на Факултету за дипломатију и безбедност). На вечерима завичајних стваралаца представљено је њихово стваралаштво.

Слика 2.
Изложба радова Братислава Бате из Вучја у оквиру пројекта „Вечери завичајних стваралаца“ (2012)

⁷ <https://jugmedia.rs/put-na-goru-na-vecerima-zavicajnog-stvaralastva/>

⁸ <https://jugmedia.rs/profesor-stevan-nije-zaboravio-rodni-kraj/>

Библиотека је кроз реализацију пројекта приновила публикације завичајних стваралаца који су учествовали у програму, али је прикупљала и стваралаштво осталих писаца који воде порекло из општине Лебане или су писали о нашој варошици на југу Србије. Пројекат је створио услове да се Завичајни фонд значајно употпуни. Професор Тихомир Петровић поклатио је Библиотеци све примерке књига које су настале као плод његовог дугогодишњег научног рада. Данас Библиотека добија на поклон сваки објављени наслов професора Петровића. И остали завичајни ствараоци поклатили су неке од својих публикација Библиотеци са поносом истичући своје порекло и значај да ће се и њихова књига наћи на полицама Завичајног фонда Библиотеке. Вечери завичајних стваралаца допринеле су да се Завичајни фонд повећа за приближно 100 нових наслова. Фонд се сваке године допуњава поклоном завичајних стваралаца, а Библиотека током Осмоновембарских дана културе организује представљање локалних стваралаца.

4. Дигитализација и презентација завичајне грађе Библиотеке у Лебану

Очување и промовисање библиотечко-информационе завичајне грађе Библиотеке захтевало је примену процеса дигитализације. Поред заштите грађе, процесом дигитализације даје се допринос презентацији и промоцији публикација локалних стваралаца из Завичајног фонда. Видљивост завичајне грађе је изражајнија и доступна свим заинтересованим корисницима који физички нису у прилици да посете Библиотеку „Бранко Радичевић“ у Лебану.

Препознајући значај дигитализације у библиотекарству, стручни радници Библиотеке покренули су иницијативу за осавремењивање рада кроз пројектно планирање увођења процеса дигитализације у Библиотеци. Услед недовољних финансијских средстава којима је Библиотека располагала, решење је пронашла у подношењу пријаве код Министарства културе и информисања Републике Србије пројектом *Дигитализација и презентација завичајне грађе Библиотеке у Лебану* у оквиру Конкурса за финансирање и суфинансирање пројеката из области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва у 2018. години.

Захваљујући подршци Министарства, реализован је пројекат који је обухватио стручну обуку библиотечких радника за дигита-

лизацију библиотечко-информационе грађе у складу са Правилником о ближим условима за дигитализацију библиотечко-информационе грађе и извора, обуку библиотекара за ажурирање сајта, покретање сајта Библиотеке и набавку неопходне опреме за почетак процеса дигитализације Завичајног фонда. Библиотека је приновила скенер, рачунар са екстерним хард дисковима и дигиталне фотоапарате.⁹

Пет стручних радника Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану стручно је оспособљено за рад на дигитализацији библиотечко-информационе грађе, а двоје радника савладало је потребно знање за постављање нових и ажурирање постојећих садржаја на веб страници Библиотеке. Стручно усавршавање реализовано је од стране лиценцираног лица ангажованог по пројекту.

5. ЕУТЕКА (2015-2018)

Пројекат ЕУТЕКА покренут је на основу Меморандума о разумевању, на иницијативу Делегације Европске уније у Србији, Министарства културе и информисања Републике Србије и Народне библиотеке Србије из 2014. године. Партнерству се касније прикључила и Канцеларија за Европске интеграције Републике Србије.

Делегација Европске уније у Србији препознала је библиотеке као центре ширења квалитетног знања. Циљ пројекта је био да се у библиотекама корисници информишу и да им се промовишу вредности на којима почива Европска унија и активности које Европска унија имплементира у Србији кроз финансијску подршку развоју Републике Србије у свим сегментима. Библиотеке су препознате као институције културе у којима циљ Делегације Европске уније у Србији може бити са успехом реализован.

Библиотека „Бранко Радичевић“, на позив Народне библиотеке Србије, прикључила се пројекту 2015. године. Пројекат је трајао у периоду од 2015-2018. године, а финансиран је средствима Делегације Европске уније у Србији.

Пројекат ЕУТЕКА је реализован у две етапе:

- 1) *Информациони пунктови о Европској унији у библиотекама Србије (2015-2017)*

⁹ <https://www.infocentarjug.rs/lebanska-biblioteka-jedina-prosla-na-konkursu-u-oblasti-digitalizacije-kulturnog-nasledja/>

Пројекат ЕУТЕКА подразумевао је едукацију ЕУТЕКА библиотекара у Народној библиотеци Србије и формирање полице „Србија у ЕУ“. Представник Библиотеке у Лебану, ЕУТЕКА библиотекар, у складу са стеченим знањем, радио је на промовисању публикација о Европској унији и пружао информације о вредностима на којима почива Европска унија свим заинтересованим посетиоцима Библиотеке. Организоване су трибине и предавања о актуелним конкурсима Европске уније намењеним становницима Републике Србије из разних области. ЕУТЕКА библиотекар је посебну пажњу посветио упознавању младих са могућностима школовања у земљама Европске уније на свим нивоима образовања, размени ученика и студената, посета камповима за младе у земљама Европске уније, отворених конкурса за младе у реализацији Канцеларије за Европске интеграције Републике Србије. У периоду од 2015. до 2017. године организовано је пет предавања и три трибине намењене ученицима средњих школа. Поред средњошколаца, предавањима и трибинама присуствовали су и њихови професори. Посећеност је била велика, присуствовало је око 300 ученика и професора на свим активностима, а мотивација за њихово даље, самостално учешће на конкурсима била је велика. Ученици и њихови професори показали су интересовање за публикације на полици „Србија и ЕУ“. Библиотека је континуирано добијала брошуре и књиге о Европској унији, а фонд са полице коришћен је од стране средњошколаца, али и старијих корисника Библиотеке. Публикације које су се нашле на полици „Србија и ЕУ“ обрађене су у електронском каталогу и доступне свим заинтересованим корисницима.

2) ЕУТЕКА – ЕУ у вашој библиотеци (2017-2018)

Имплементацијом пројекта ЕУТЕКА настављена је даља едукација ЕУТЕКА библиотекара. Организовани су семинари и радионице са циљем да се додатно образују за пројектно планирање како би, аплицирањем за средства Европске уније на различитим нивоима, допринели осавремењивању пословања својих Библиотека. Године 2017. пројекат ЕУТЕКА-ЕУ у *вашој библиотеци* омогућио је отварање ЕУТЕКА кутка у Библиотеци у Лебану¹⁰. Кутак је опремљен полицом за смештај публикација о

¹⁰ <https://www.infocentarjug.rs/otvoren-euteka-kutak-u-biblioteci-u-lebanu/>

Европској унији намењеним заинтересованим посетиоцима Библиотеке. Библиотека је на поклон добила рачунар са постављеним информацијама и актуелним конкурсима у Европској унији, као и приступним везама до свих библиотека у Европској унији које су имале слободан приступ грађи. Донацију је чинила и опрема за корисничко место у ЕУТЕКА кутку. Поред рачунара и полице, кутак је опремљен столом и столицом за потребе корисника и ЕУТЕКА библиотекара.

Слика 3.

ЕУТЕКА кутак у Библиотеци „Бранко Радичевић“ у Лебану (2017)

Активно учешће ЕУТЕКА библиотекара на промовисању конкурса Европске школе дебате, обука ученика ТШ „Никола Тесла“ у Медвеђи, организација и похађање Европске школе дебате у Нишу и освајање првог места на завршном такмичењу у Дому Народне скупштине Републике Србије у Београду 2017. године допринела је постизању циља пројекта. Ширење сазнања о Европској унији реализовано је организовањем културних манифестација, трибина, предавања и интерактивних радионица за ученике средњих школа у Лебану у сарадњи са ЕУ инфо центром у Београду и ЕУ инфо кутком из Ниша. Промовисан је конкурс за ученике средњих школа Европски дневник. Приређено је стручно предавање на тему Дан отворених врата о Европској унији за ученике средњих школа из Лебана на трибини одржаној у оквиру ЕУТЕКА кутка у Библиотеци у Лебану, поводом Дана Европе 2017. године. ЕУТЕКА библиотекар учествовао је у студијским посетама институцијама културе земаља

чланица Европске уније у Београду (Институт италијанске културе, Гете институт, Институт Сервантес) и институцијама Европске уније и библиотекама у Бриселу.

6. ЕУ за тебе (2019)

На расписани конкурс Канцеларије за Европске интеграције Републике Србије, који је спровео ЕУ инфо центар у Београду, Библиотека „Бранко Радичевић“ учествовала је пројектом *ЕУ за тебе и твоју будућност*. Пројекат је обухватао предавање ЕУТЕКА библиотекар о Европској унији и значају заштите очувања природе са примерима добре праксе из Европске уније. У пројекту су учествовали предшколци Дечјег вртића „Дечја радост“ из Лебана. Организована је радионица на тему заштите животне средине. Предшколци су израдили макете, рељефе, плакате, осликали балоне и тиме се индиректно упознали са значајем очувања животне средине. Радионица је имала за циљ да на Дан Европе, 9. маја 2019. године, кроз игру, разговор, песму, развија свест и одговорност деце према природи. На крају пројекта деца су презентовала своје радове образлажући проблем који су у природи препознала и уједно говорила о методама које би они применили како би заштитили своје природно окружење. Интерактивна радионица успела је да развије одговорност код предшколаца према животном окружењу. ЕУТЕКА библиотекар је на крају пројекта приредио изложбу дечијих радова у Библиотеци. Поставка дечијих радова била је доступна свим заинтересованим посетиоцима Библиотеке током наредних месеца дана.

Слика 4.
Обележавање
Дана Европе
са предшколцима
у Библиотеци (2019)

Слика 5.
Радионица за
предшколце
поводом 9. маја
Дана Европе
у Библиотеци (2019)

Пројекат се завршио 2019. године, али је Библиотека, у складу са финансијским могућностима, и у наредном периоду организовала интерактивне радионице са предшколцима и ученицима нижих разреда основних школа са едукативним садржајем о заштити природе.

7. Трагом Јустинијана

У оквиру програма Градови у фокусу, који сваке године реализује Министарство културе и информисања Републике Србије, Библиотека је 2020. године учествовала пројектом *Дигитализација библиотечко-информационе грађе и извора Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану*. Пројектом је планирана дигитализација библиотечког фонда, електрификација, уградња нове расвете, полице за смештај Завичајног фонда и набавка панона и рол банера за промоцију Царичиног града Јустинијана Прима, археолошког налазишта из шестог века који се налази на територији Општине Лебане. Како је Министарство определило само део тражених средстава што је било недовољно за имплементацију комплетног пројекта, Библиотека је успела да у оквиру предвиђеног пројекта, средствима којима је располагала, реализује процес електрификације и постављање новог осветљења. Замењена је стара електро-мрежа, уклоњене су плафоњере са живиним сијалицама и постављена расвета која задовољава стандарде осветљења у јавним библиотекама.

8. Библиотеке у оку уметника

Библиотека „Бранко Радичевић“ учествовала је у пројекту *Библиотеке у оку уметника* који је реализован поводом обележавања јубилеја 75 година од оснивања Библиотекарског друштва Србије¹¹. Резултат пројекта била је изложба уметничких радова инспирисаних зградама двадесет библиотека у Србији. У оквиру пројекта реализована је виртуелна изложба са каталогом. Библиотекарско друштво Србије представило је резултате пројекта *Библиотеке у оку уметника*, које су у 2022. години реализовали чланови Библиотекарског друштва Србије, односно Секције за културне и образовне програме. Издавач каталога била је Библиотека "Вук Караџић" из Алексинца.

Пројекат *Библиотеке у оку уметника* је имао за циљ повезивање и умрежавање како библиотека, тако и ликовних уметника из средина у којима живе и раде. Библиотеке представљају знаменитост сваког града. Раде и функционишу у различитим просторима, а према статистици, преко 80% њих нема адекватан простор. Један од циљева је био и истицање потребе да се за библиотеке граде функционално опремљени простори. Одрживост пројекта остварила се кроз изложбе ликовних радова које су организоване током 2023. године у просторијама библиотека које су учествовале у пројекту.

Библиотеку „Бранко Радичевић“ у Лебану осликала је академска уметница из Лебана, професорица Марија Аранђеловић. Постава изложбе *Библиотеке у оку уметника* била је у читаоници Библиотеке у периоду од 25. јула 2023. до 3. августа 2023. године.

Слика 6.
Марија Аранђеловић,
Библиотека у оку уметника
Уље на платну, 48x35cm, 2022

¹¹ Библиотекарско друштво Србије, Секција за културне и образовне програме, *Изложба „Библиотеке у оку уметника“: поводом 75 година од оснивања друштва*, (Алексинац: Библиотека „Вук Караџић“, 2022), [1]

Слика 7.
Отварање изложбе
Библиотека у оку уметника
(2023)

Пројекат је подстакао наставак сарадње са завичајним ликовним уметницима, наставницима и ученицима основних и средњих школа који су били заинтересовани за ликовну уметност. У Библиотеци се данас организују радионице на којима ученици основних и средњих школа исказују свој ликовни таленат. Сарадња Библиотеке са наставницима ликовног је обострана. Поред ликовних радионица са децом, Библиотека организује и поставке радова локалних уметника из Лебана и околине. Изложбе ликовних радова локалних стваралаца организовано, са својим наставницима, посећују ученици основних и средњих школа из Лебана. Библиотека је 2024. године, у сарадњи са ученицима и професорима Гимназије из Лебана, организовала едукативну ликовну радионицу поводом Европског дана језика који се на иницијативу Савета Европе обележава сваког 26. септембра. Ученици су на радионици осликали букмаркере и исте делили корисницима Библиотеке.

9. Јустинијана ПРИМА Царичин град

Пројекат *Градови у фокусу* за 2023. годину, реализован је у оквиру конкурса који је расписало Министарство културе Републике Србије, а имао је за циљ подстицање локалног развоја кроз подршку годишњим програмима културних активности које се реализују на територији јединица локалне самоуправе.¹²

Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану се дуги низ година суочавала са проблемом лошег стања и пропуштања воде кроз кров

¹² Министарство културе, *Решење о додели средстава за суфинансирање програма јединица локалних самоуправа који се суфинансирају кроз Програм Министарства - Градови у фокусу 2024*, број 000381790 2023 11800 002 001 640 006 (Београд, 2024).

изнад простора Одељења за одрасле са читаоницом, Завичајним фондом и Референсном збирком. Санација крова је у финансијском смислу била велики изазов за Општину Лебане. Вредност радова износила је 1,9 милиона динара. Руководство Библиотеке је константно указивало на отежане услове за очување књижног фонда. Прокишњавање крова могло је озбиљно да оштети библиотечно-информациону грађу. Велика опасност била је и за оштећење електро-мреже, а последице би биле несагледивих размера за Библиотеку.

У складу са пројектним планирањем, у циљу решавања наведених проблема, Библиотека је конкурисала за финансијска средства код Министарства културе у оквиру програма Градови у фокусу за 2023 годину пројектом *Суфинансирање санације крова Библиотеке „Бранко Радичевић“ у Лебану*. Министарство културе је препознало значај пројекта и решавање проблема са кровом Библиотеке, определило средства и суфинансирало санацију крова Библиотеке. Пројекат је у потпуности реализован, а проблем трајно решен.

10. Полица за простор Читаонице

Библиотека у Лебану континуирано решава проблем смештаја библотечно-информационе грађе. Годишњи прилив публикација захтева стварање услова за смештај фонда у складу са стандардима ИФЛЕ за јавне библиотеке. Недовољан капацитет за смештај књига Библиотека је решавала из године у годину набавком нових полица. Куповина полица финансирана је пројектно, суфинансирањем средствима Министарства културе Републике Србије али и набавком средствима Општине Лебане.

На расписани конкурс Министарства културе Републике Србије, у области библиотечно-информационе делатности за 2024. годину, пројектни тим Библиотеке поднео је пројекат *Полица за простор Читаонице*. Библиотека је добила финансијска средства од Министарства културе која су, уз суфинансирање Општине Лебане, била довољна за набавку двостране металне полице за смештај фонда у простору Читаонице на Одељењу за одрасле у дужини од 108m¹³. Реализација пројекта створила је могућност смештаја

¹³ Министарство културе, *Решење о додели средстава за финансирање или суфинансирање пројектата у области библиотечно-информационе делатности у 2024. години*, број 000780674 2024 11800 001 012 630 002 (Београд, 2024).

фонда који је доступан у слободном приступу корисницима. Стручни радници Библиотеке сада располажу полицама на којима су публикације домаћих аутора рапорешене тако, да уједно створе услове за ефикасније проналажење грађе и бољи увид у фонд Библиотеке. Нове полице омогућиле су прераспodelу библиотечке грађе и на остале полице на Одељењу за одрасле, тако да је грађа сада прегледнија и функционалније распорешена на целом Одељењу за одрасле (домаћа књижевност, страна књижевност, завичајна грађа, референсна грађа).

Слика 8.
Полица у
Читаоници Библиотеке (2024)

11. Завичајна збирка – Дигитализација

Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану имала је техничких проблема у процесу дигитализације библиотечко-информационе грађе. Пошто је потреба заштите Завичајног фонда и презентација истог путем савремене ИТ технологије све израженија, Библиотека је могућност наставка започетог процеса дигитализације из 2018. године препознала у подношењу пројекта за финансијска средства код Министарство културе Републике Србије на расписани конкурс у оквиру Сектора за заштиту и дигитализацију културног наслеђа.

Имплементација пројекта омогућила је покретање сајта *Дигитална библиотека „Бранко Радичевић“ Лебане* и сајта *Библиотека „Бранко Радичевић“ Лебане*, као и стручну едукацију и оспособљавање библиотечког кадра за примену дигитализације у библио-

течкој делатности¹⁴. На почетку пројекта планирана је дигитализација старих докумената, књига, разгледница и слика из завичајне збирке (око 100 библиотечких јединица). Након реализације пројекта, завичајна грађа Библиотеке у Лебану биће доступна свим заинтересованим грађанима путем дигиталне платформе. И поред тога што ће дигитализована завичајна грађа бити сачувана и промо-висана, дигитализација грађе представља и мотивацију библио-течким радницима за покретање нових пројеката и отвара пут наставку дигитализације целокупног фонда Библиотеке. Пројекат је подразумевао и комуникацију са грађанима општине Лебане и позив да се и они укључе у пројекат и употпуне Завичајни фонд Библиотеке документима из своје приватне архиве, разгледницама, фотографијама које би библиотечки радници сачували у дигитал-ном облику. Културна баштина Лебана тиме би била сачувана од уништења, а уједно промовисана широј јавности.

12. Царичин град кроз векове

Недостатак библиотечког простора и полица за смештај фонда је проблем који датира дуги низ година. И поред реализованих пројеката који су омогућили да се простор за смештај публикација увећа, последњих година овај проблем је био јако изражен јер нове публикације нису могле наћи своје место на полицама којих није било довољно, али је и физички простор за њихово постављање унутар Библиотеке био јако мали. На многим полицама књижни фонд био је распоређен у дупле редове и неприступачан библиотечким радницима и корисницима.

Библиотека је аплицирала код Министарства културе Републике Србије за финансијску подршку у реализацији пројекта *Адаптација у виду Проширења читаонице библиотеке у оквиру програма Градови у фокусу* за 2024. годину. Министарство културе је подржало имплементацију пројекта¹⁵. Библиотека је адаптирала улаз у читаоницу Библиотеке која је саставни део Одељења за одра-

¹⁴ Министарство културе, *Уговор о финансирању пројекта: „Завичајна збирка – Дигитализација“*, број 451-04-1134/2024-02 (Београд, 2024).

¹⁵ Министарство културе, *Решење о додели средстава за суфинансирање програма јединица локалних самоуправа који се суфинансирају кроз Програм Министарства - Градови у фокусу 2024*, број 000381790 2023 11800 002 001 640 006 (Београд, 2024).

сле. Проширењем простора створили су се услови за постављање нових металних полица за смештај библиотечке грађе у дужини од 87,3m корисне површине. Са приновљеним полицама и новим смештајем књижног фонда на Одељењу за одрасле, Библиотека је добила простор за смештај нових публикација које ће добијати у наредном периоду и уједно целокупан фонд распоредила избегавајући дупле редове на полицама.

Слика 9.
Улаз у Библиотеку
након адаптације (2024)

Адаптација простора улаза у Библиотеку подразумевала је и промену електо-инсталације, расвете и уградњу нових, улазних врата и прозора.

Закључак

Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану суочавала се са проблемима које је у недостатку финансијских средстава морала да решава кроз пројектно планирање. Општина Лебане је, у складу са финансијама којима је располагала, неке пројекте самостално финансирала, а у већини пројеката које је Библиотека реализовала уз помоћ Министарства културе Републике Србије учествовала је као суфинансијер.

Инфраструктурни пројекат који је Библиотека реализовала, а представља у финансијском смислу најуспешнији пројекат, био је пројекат санације крова Библиотеке. Поред финансијског значаја,

пројекат је од изузетног значаја за Библиотеку и у смислу заштите библиотечко-информационе грађе. Његовом имплементацијом, заустављено је дугогодишње прокишњавање крова Библиотеке, заштићена библиотечко-информациона грађа и избегнуто могуће оштећење електро-инсталација. Пројекат је допринео и делимичном побољшању енергетске ефикасности објекта Библиотеке. У наредном периоду, један од приоритетних циљева Библиотеке, биће решавање проблема енергетске ефикасности објекта Библиотеке.

Пројектно планирање створило је услове за имплементацију пројеката који су унапредили библиотечко-информационо пословање Библиотеке. Реализовани су пројекти који су омогућили Библиотеци да се прикључи националном библиотечко-информационом систему са узајамном каталогизацијом COBISS, односно узајамној библиографско-каталошкој бази COBIB. Библиотека је, захваљујући пројектима које је реализовала, успела да покрене и процес дигитализације завичајне грађе. Дигитална завичајна грађа постала је доступна широј јавности на сајту *Дигитална библиотека „Бранко Радичевић“ Лебане*. Савремено пословање Библиотеке било је условљено сталним стручним усавршавањем и стицањем нових сазнања од стране стручних радника Библиотеке. Пројекти су дали пуни допринос едукацији библиотечких радника. Пројектно планирање допринело је побољшању услова рада Библиотеке и напредовање рада у свим сегментима библиотечко-информационе делатности.

Пројекти који су реализовани у периоду од 2011. до 2024. године омогућили су библиотекама да прикупе, сачувају и презентују културну баштину Лебана и околине, промовишу завичајне ствараоце, организују трибине, предавања, а све у циљу неговања културе читања.

Развој ИТ технологије поставља постулате на којима ће почивати пословање библиотека. Библиотека „Бранко Радичевић“ у Лебану пред собом има нове циљеве, као што су отварање огранка Библиотеке, проширење Дечјег одељења, отварање Одељења периодике и Завичајног одељења, проширење простора Библиотеке за реализацију културних активности, изолација и замена столарије у циљу енергетске ефикасности објекта. Пројектно планирање допринеће реализацији наведених циљева у наредном периоду.

Литература и извори:

1. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2015. godinu. Del. br. 15/16. Lebane, 2016. *(na ćirilici)*
2. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2016. godinu. Del. br. 3/17. Lebane, 2017. *(na ćirilici)*
3. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2017. godinu. Del. br. 26/18. Lebane, 2018. *(na ćirilici)*
4. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2018. godinu. Del. br. 20/19. Lebane, 2019. *(na ćirilici)*
5. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2019. godinu. Del. br. 19/20. Lebane, 2020. *(na ćirilici)*
6. Biblioteka „Branko Radičević“. Izveštaj o radu za 2023. godinu. Del. Br. 61/24. Lebane, 2024. *(na ćirilici)*
7. Bibliotekarsko društvo Srbije, Sekcija za kulturne i obrazovne programe. *Izložba „Biblioteke u oku umetnika“: povodom 75 godina od osnivanja društva*. Aleksinac: Biblioteka „Vuk Karadžić“, 2022. *(na ćirilici)*
8. Izvod iz sudskog registra Privrednog suda u Leskovcu. Delovodni br. 01 broj 630-1. *(na ćirilici)*
9. Izvod iz sudskog registra Okružnog privrednog suda u Nišu. Delovodni broj 01-528/28 od 4.02.1961. godine.
10. Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva. *Rešenje o prenosu sredstava*, br. 630-02-27/2011-03. Beograd, 2011. *(na ćirilici)*
11. Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva. *Ugovor o sufinansiranju projekta „Elektronska čitaonica i COBISS“*, broj 451-04-2956/2011-02. Beograd, 2012. *(na ćirilici)*
12. Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva. *Ugovor o sufinansiranju projekta „Večeri zavičajnih stvaraoča“*, broj 451-04-36/2012-02. Beograd, 2012. *(na ćirilici)*
13. Ministarstvo kulture. *Rešenje o dodeli sredstava za finansiranje ili sufinansiranje projekata u oblasti bibliotečko-informacione delatnosti u 2024. godini*, broj 000780674 2024 11800 001 012 630 002. Beograd, 2024. *(na ćirilici)*

14. Ministarstvo kulture. *Rešenje o dodeli sredstava za sufinansiranje programa jedinica lokalnih samouprava koji se sufinansiraju kroz Program Ministarstva - Gradovi u fokusu 2024*, broj 000381790 2023 11800 002 001 640 006. Beograd, 2024. (na ćirilici)
15. Ministarstvo kulture. *Ugovor o finansiranju projekta: „Zavičajna zbirka – Digitalizacija“*, broj 451-04-1134/2024-02. Beograd, 2024. (na ćirilici)
16. „Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju kulturnog nasleđa“. *Službeni glasnik RS* br. 76/18. (na ćirilici)
17. „Pravilnik o bližim uslovima za digitalizaciju bibliotečko-informacione građe i izvora“. *Službeni glasnik RS* br. 102/17. (na ćirilici)
18. „Pravilnik o bližim uslovima za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti javnih biblioteka. *Službeni glasnik RS* br. 13/13. (na ćirilici)
19. „Zakon o bibliotečko-informacionoj delatnosti“. *Službeni glasnik RS* br. 52/11. (na ćirilici)

Фотографије:

1. Фото архива Библиотеке „Бранко Радичевић“ Лебане

Jasmina S. Vidić
Library „Branko Radičević“, Lebane
jacatosic@gmail.com

PROJECT PLANNING OF THE LIBRARY "BRANKO RADICEVIC" IN LEBANE FOR THE IMPROVEMENT OF LIBRARY AND INFORMATION ACTIVITIES AND WORKING CONDITIONS

Summary: This paper presents the improvement of library and information activities through project planning and project realization during the period between 2011 and 2024. With the aim of improving the working conditions and professional development of the library and information technology professionals, the "Branko Radicevic" Library in Lebane has started several projects that have been financially supported by the Ministry of Culture of Serbia, the Municipality of Lebane, as well as the European Union Delegation in Serbia. The projects have contributed to the modernization of the work of the library by introducing the electronic library and information system with the complementing cataloging (COBISS), thus linking it to the mutual bibliographic cataloging database COBIB. Thanks to the project planning and financing, the library has started the process of digitalization of the library and information materials from the regional holding. The implementation of the projects has contributed to the improvement of the conditions for work of the library and information professionals, and it also enabled the more functional work of both the Children's department and the Adult Department. In addition to this, the conditions for the realization of cultural events with the aim of promoting the written word and reading culture have been improved. The aim of the infra-structural projects was to protect the library and information materials from harmful external influences.

Keywords: project, library, digitalization, regional holdings, librarians, culture.

Примљено: 31.10.2024.

Прихваћено за објављивање: 15.11.2024.